

Helsingin hallinto-oikeudelle 19.11.2014

Posti- ja käyntiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 HELSINKI

Puhelin: +358 (0) 29 56 42000

Telefax: +358 (0) 29 56 42079

Sähköposti: helsinki.hao@oikeus.fi

VIITE: LAUSUNTOPYYNTÖ 3.11.2014, DIAARINUMERO 05737/14/1203

1 Valittaja

Leo Lahti

Postiosoite valitusta koskeville ilmoituksille: Wageningen University, Laboratory of Microbiology,

Dreijenplein 10, 6703HB Wageningen, The Netherlands tai sähköpostitse leo.lahti@iki.fi

Sähköposti: leo.lahti@iki.fi

Kotikunta: Wageningen, Gelderland, Alankomaat

Puhelinnumero: +31 6 1673 7991

2 Asia

Vastaselitys Aalto-yliopiston (jäljempänä "Aalto") antamaan lausuntoon koskien Helsingin hallinto-oikeuteen tekemääni valitusta. Tein Aallolle julkisuuslain mukaisen tietopyynnön Aallon ja Elsevier B.V:n (jäljempänä "Elsevier") väliseen sopimukseen liittyen. Aalto on kieltäytynyt luovuttamasta tietoja.

3 Asian aikaisempi käsittely

6.8.2014 Tein Aallolle julkisuuslain mukaisen tietopyynnön koskien Elsevierin kanssa tehtyjä hankintasopimuksia vuodesta 2010 alkaen (LIITE 1). Pyysin tietoa:

1. Aallon ja Elsevierin välillä solmitun sopimuksen kokonaishinnasta
2. Muista hankintapäätökseen vaikuttaneista tekijöistä. Näitä ovat esimerkiksi vaihtoehtoiset tarjolla olleet, myös saman toimittajan toimittamat, tilauskokonaisuudet ja niiden hinnat mutta myös muut mahdolliset hankintapäätökseen vaikuttaneet tekijät.

20.8.2014 Aalto kieltäytyi luovuttamasta pyydettyjä tietoja (LIITE 2).

18.9.2014 Toimitin ohjeiden mukaisen valituksen perusteluineen Helsingin hallinto-oikeuteen (LIITE 2).

3.11.2014 Helsingin hallinto-oikeus välitti minulle Aallon vastineen (LIITE 3) sekä mahdollisuuden vastaselityksen antamiseen marraskuun aikana.

Aallolle tehdyn tietopyynnön lisäksi olen pyrkinyt tuloksetta saamaan tietoa eri tiedekustantajien kanssa tehtyjen sopimusten kokonaishinnoista tekemällä tietopyyntöjä sopimusneuvotteluja koordinoineelle FinElib-konsortiolle, Kansalliskirjastolle sekä muille yliopistoille. FinElib-konsortio toimitti minulle kopion Elsevierin kanssa tehdystä sopimuksesta niin, että siitä oli poistettu sopimuksen kokonaishinta.

4 Lausunto Helsingin hallinto-oikeudelle

Vaadin Aaltoa luovuttamaan julkisuuslain nojalla pyytämäni tiedot.

5 Perustelut

Hankinta-asiakirjojen julkisuus

Aalto vetoaa siihen, että hankinta-asiakirjat ovat hankintalain mukaan asianomaisjulkisia asiakirjoja ja kiistää kantajan asianosaisuuden. Hankintalain hankinta-asiakirjojen julkisuutta koskevat säännökset eivät kuitenkaan ole merkityksellisiä, koska Aaltoon sovelletaan julkisuuslakia kuten muihinkin viranomaisiin yliopistolain perusteella. Julkisuuslaki tulee tässä tapauksessa täysimääräisesti sovellettavaksi. Hankintalakia ei sovelleta tähän lainkaan.

Asianomaisjulkisuus laajentaa muutoinkin laajaa oikeutta saada tieto julkisista asiakirjoista. Sen mukaan asianomaisella on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä. Aalto viittaa hallituksen esitykseen 50/2006 ja siinä kuvattuun 75§:ään. Hallituksen esityksessä kuitenkin yksiselitteisesti todetaan, että “[p]ykälä ei koskisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä mainittuja viranomaisia, jotka noudattavat mainituksessa laissa säädettyä myös tarjousmenettelyn osalta” eli se ei liity tapaukseen, sillä Aalto itsekin vastineessaan toteaa olevansa julkisuuslain tarkoittama viranomainen.

Aallon vastine tietopyyntöön ja valitukseen

Aalto esittää vastineessaan, että tietopyyntöni kohdistuu hankintasopimukseen. Tietopyyntöni kohdistuu sopimuksen kokonaishintaan ja muihin hankintapäätökseen vaikuttaneisiin tekijöihin riippumatta siitä mistä asiakirjoista tieto on saatavissa. Julkisuuslain 13§:n mukaan “tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon”.

Aalto viittaa vastauksessaan hankintasopimuksessa oleviin tietoihin, mikä viittaa siihen, että Aallolla on julkisuuslaissa tarkoittamalla tavalla hallussaan kyseinen asiakirja. Tietopyyntö koskee myös muita viranomaisen asiakirjoja, joista tieto voi löytyä, kuten hankintapäätös, toimittajan lähettämät laskut, tai muut asiakirjat, joten pelkkään hankintasopimukseen viittaamalla Aalto ei ole vastannut tietopyyntöön julkisuuslain mukaisesti.

En koe Aallon julkisuuslain hengen mukaisesti auttaneen tietopyynnön laatimisessa niin, että saisin pyydetty tiedot. Tämän johdosta olen pyytänyt ja saanut tietopyynnön ja valituksen laatimiseen ulkopuolista asiantuntija-apua, kuten Aalto on vastineessaan halunnut tuoda esiin. En ole julkaissut salassa pidettävää tietoa. Julkisuuslain 13§ mukaan tietopyyntöä ei tarvitse perustella ja tiedonsaantioikeuden tulisi toteutua riippumatta siitä pystyykö tietopyynnön tekijä ajamaan asiaansa ammattimaisesti.

Tieto kokonaishinnasta sisältynee hankintasopimuksen lisäksi Aallon ja/tai sopimusneuvottelija koordinoineen FinElib-konsortion tekemään hankintapäätökseen ja muihin julkisiin asiakirjoihin kuten toimittajan lähettämiin laskuihin.

Tieto muista hankintapäätökseen vaikuttaneista tekijöistä (kuten esimerkiksi vaihtoehtoisista tarjolla olleista tilauskokonaisuuksista ja niiden hinnoista) löytyy viranomaisen dokumenteista ja on julkisuuslain mukaan julkinen tieto. Jos Aalto on saanut useita eri tarjouksia, myös samalta toimittajalta erilaisia vaihtoehtoja, niin sen tulee julkisuuslain nojalla kertoa kaikkien vaihtoehtoisten tarjousten hintatiedot sekä niiden vertailuun vaikuttaneet tekijät.

Sopimuksen kokonaishinta ja muut hankintapäätökseen vaikuttaneet tekijät ovat julkisia riippumatta siitä mistä asiakirjasta tieto on saatavilla. Koska sopimusten kokonaishinta ei ole salassa pidettävä tieto, niin esimerkiksi Helsingin kaupunki on julkaissut avoimena datana tiedot siitä, kuinka paljon se on miltäkin yritykseltä hankintoja tehnyt kokonaisuudessaan (Helsingin kaupungin ostot vuodesta 2012 alkaen, arvo vuositasolla 2,2 miljardia euroa.): <http://www.hel.fi/www/uutiset/fi/kaupunginkanslia/hankintatiedot-avoin-data>. Hankinnan kokonaishinta tulisi varmaankin myös ilmetä Aallon tekemästä hankintapäätöksestä (LIITE 4).

Yleislakien ja erityislakien tulkinnasta

Aallon mukaan julkisuuslaki on asiassa yleissäännös ja hankintalaki erityissäännös. Aallon mukaan asia tulee ratkaista ensisijaisesti erityissäännöksen nojalla. Aallon erityissäännökseksi tulkitseman Hankintalain 84§:n mukaan kuitenkin todetaan yksiselitteisesti, että “[h]ankintayksikön asiakirjojen julkisuuteen [...] sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia [...]”.

Julkisuuslain 3 §:n mukaan tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan. Julkisten varojen käyttöä on julkisten hankintojen toteuttaminen.

Julkisuusperiaatteen ja julkisuuslain tulkinta tulee tehdä viranomaisten toimintaa koskien julkisuusmyönteisen tulkinnan kautta ja salassapitosäännöksiä on tulkittava suppeasti, koska ne ovat poikkeuksia pääsäännöstä.

Asiakirjojen salassapidon perusteista

Aalto tuo esiin ostaneensa palveluita Elsevieriltä yksityisoikeudellisen sopimuksen nojalla, jonka sisältö on luottamuksellinen. Se, että hankintamenettelyn perusteella tehdään yksityisoikeudellinen sopimus, ei ole merkityksellinen, kun hankintapäätöstä tai hankintasopimusta arvioidaan viranomaisen asiakirjana.

Aallon mukaan hankintahintojen paljastuminen voisi johtaa siihen, ettei Aalto saisi muissa kilpailutuksissa tarjouksia. Tämä ei ole mikään salassapitoperuste. Salassapitoperusteet on listattu julkisuuslain 24§:ssä. Hankintahintaa käsitellään markkinaoikeudessa julkisena tietona. Jos salassapidon

perusteena on, että tarjouksen kokonaishinta on salassa pidettävä ja aiheuttaa haittaa hankintayksikön hankinnoille, johtaisi tulkinta siihen, että tarjousvertailua koskevia tietoja ei voitaisi käsitellä miltään osin julkisina tietoina, mikä olisi ongelmallinen oikeudenkäynnin julkisuuden osalta. Aallon argumentit ovat perusteettomia eivätkä perustu julkisuuslakiin eikä sen tulkintaa ohjaaviin periaatteisiin.

Aallon mukaan asiakirjat sisältävät Elsevierin liike- ja ammattisalaisuuksia ja niiden antaminen aiheuttaisi Elsevierille taloudellista vahinkoa sekä vaikuttaisi sen kilpailuasemaan. Julkisen hankinnan hinta ei ole liikesalaisuus. Jotta tieto olisi liikesalaisuus, tulisi sen paljastuminen aiheuttaa haittaa sille yritykselle, jonka tietoa halutaan suojata. Aallon vastineen (LIITE 3) mukaan sopimus on kilpailutettu julkisena hankintana. Hankintamenettelyssä tarjouskilpailuun osallistuvat saavat tietoon hankinnan kokonaishinnan ja tarjousvertailussa käytetyt muut vertailuperusteet. Tästä syystä nämä tiedot eivät voi aiheuttaa haittaa yritysten liiketoiminnalle, koska ne tulevat kilpailijoiden tietoon tarjouskilpailussa. Tarjousvertailussa käytetylle hinnalle tai muulle vertailutekijälle ei ole olemassa salassapitointressiä liikesalaisuutena.

Aallon oikeustapaviittauksista

Aallon viittaamat tuomioistuimien ratkaisut eivät koske niitä tietoja, joita tietopyynnössä on esitetty. Siten ne eivät ole merkityksellisiä arvioitaessa hankintapäätöksen ja hankinnan kokonaishinnan julkisuutta tai muiden hankintapäätökseen vaikuttaneiden tekijöiden julkisuutta.

Toin kanteessani esiin useita ennakkotapauksia, jotka viittaisivat että viranomaisen hankinnoissa kokonaishinta on aina julkinen tieto. Myös oikeustieteen ammattilaisilta saamani asiantuntija-avun mukaan viranomaisen tekemän sopimuksen kokonaishinta on kiistatta julkinen tieto.

Wageningenissa 19.11.2014
Leo Lahti

Liitteet

- 1) LIITE 1 Alkuperäinen tietopyyntöni 6.8.2014
- 2) LIITE 2 Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen (sisältäen Aallon vastauksen alkuperäiseen tietopyyntööni) 18.9.2014
- 3) LIITE 3 Aallon vastine Helsingin hallinto-oikeuteen tekemääni valitukseen 3.11.2014
- 4) LIITE 4 Aallon hankintapäätös 5.11.2011